

Rhannwch Let's share

 gogledddcymru_northeastwales

 NthEastWales

 @NthEastWales

 North East Wales

twristiaeth@sirddinbych.gov.uk
tourism@denbighshire.gov.uk

www.gogledddddwyraincymru.cymru
www.northeastwales.wales

Canolfannau Croeso
Tourist Information Centres

Gogledd | North 01745 344515
De | South 01978 860828

 **sir ddinbych
denbighshire**
County Council

 **GOGLEDD NORTH
THE ALSTRE
CYMRU WALES**
troph poa's pldd Rhodri Iorwedd

Fotograffau / Photography
© Hawlfraint y Goron (2019) Croeso Cymru / © Crown copyright (2019) Visit Wales, White Fox,
Laurenco Crossman-Emms, Kevin Osborne, W. Garrett, Flintshire Record Office / Archifdy Sir Y Fflint

Cyhoeddwyd gan Dim Twristiaeth, Marchnata a Digwyddiadau Cyngor Sir Ddinbych
Published by Denbighshire County Council's Tourism, Marketing and Events Team

Tref i bob diwrnod

Nid Rhyl yw'r unig dref yn Sir Ddinbych gyda llwybr ei hun. Mae saith llwybr arall – pob un yn llawn o ddiddordeb hanesyddol. Ond pob un yn wahanol iawn, gyda'r gobaith y byddwch yn darganfod hynny dros eich hunain. Cyn belled â bod gennych wythnos neu ddwy arall i'w sbario.

Ewch i Rhuthun i weld yr oriel celfyddydau cymhwysol gorau yng Nghymru, Llangollen am ei rheilffordd stem a'i chelfyddyd bywiog, Corwen i weld cofeb un o arwyr mwyaf Cymru a Dinbych am ei chastell ar ben y bryn a muriau tref atgofus.

Ewch i'r Rhyl ar gyfer ei phromenad a thair milltir o dywod euraidd, Prestatyn ar gyfer dechrau Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa, Rhuddlan am ei castell ar lan yr afon a Llanelwy i weld y gadeiriau hynafol leiaf ym Mhrydain.

Rhuthun Ruthin
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Llangollen
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Dinbych Denbigh
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Corwen
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

A town for every day

Rhyl isn't the only town in Denbighshire with its very own trail. There are seven others – all packed with historic interest. But all very different, as we hope you'll discover for yourself. Just as long as you have another week or so to spare.

Y Rhyl Rhyl
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Prestatyn
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Visit Ruthin for the best applied arts gallery in Wales, Llangollen for its steam railway and thriving arts scene, Corwen for a stirring memorial to Wales's greatest hero and Denbigh for its hilltop castle and evocative town walls.

Llanelwy St Asaph
llwybr y ddinas city trail
sir ddinbych denbighshire

Rhuddlan
llwybr y dref town trail
sir ddinbych denbighshire

Visit Rhyl for its promenade and three miles of golden sands, Prestatyn for the start of Offa's Dyke Path National Trail, Rhuddlan for its stupendous riverside castle and St Asaph for the smallest ancient cathedral in Britain.

5 Taith

Trefi marchnad prysur wedi'u hamgylchynu gan un o'r tirweddau mwyaf prydferth a ddiogelir yng Nghymru. Morlin trawiadol. Atyniadau treftadaeth byd-enwog a byd celfyddydol cyffrous. Bwyd a diod bendigedig.

Mae cymaint yn digwydd yn Sir Ddinbych fel ei bod yn anodd gwybod lle i ddechrau. Felly rydym ni wedi creu pum taith wahanol i chi archwilio.

Beth bynnag eich hwyliau neu'ch hoffter, mae yna daith sy'n berffaith i chi – sy'n cynnwys llwybrau arfordirol syfrdanol, tirnodau cefn gwlad, cadarnleoedd tyrog, trysorau diwylliannol a chyrchfannau coginiol.

Codwch gopi o'r daflen 5 Taith neu llwythwch hi i lawr ar ein gwefan.

www.gogledddddwyraincymru.cymru

5 Journeys

Bustling market towns surrounded by one of the most beautiful protected landscapes in Wales. A spectacular coastline. World-famous heritage attractions and a buzzing arts scene. Delicious food and drink.

There's so much going on in Denbighshire that it's hard to know where to start. So we've created a set of five different journeys for you to experience.

Whatever your mood or personal passion, there's a route that's right for you – taking in epic coastal paths, countryside landmarks, towering fortresses, cultural treasures or culinary destinations along the way.

Pick up the 5 Journeys leaflet or download it from our website.

www.northeastwales.wales

Exploring Rhyl

A couple of centuries ago Rhyl was an obscure fishing village on the North Wales coast. By the mid-1800s, thanks to the coming of the railway, it was one of the most fashionable watering places in Britain.

You'll see many reminders of the town's Victorian and Edwardian heyday on this atmospheric stroll. But you'll also cross a very 21st-century bridge and see an incredible multi-million pound waterpark attracting 350,000 visitors a year.

A lot has changed since our ancestors strolled down the promenade in top hats or crinolines. But some things will always be the same – the sea, the sand and a climate officially sunnier than the national average.

Darganfod y Rhyl

Dwy ganrith yn ôl roedd y Rhyl yn bentref pysgota di-nod ar arfordir gogledd Cymru. Ond, erbyn canol y 1800au, diolch i'r rheilffordd, roedd yn un o'r dyfrfannau mwyaf ffasiynol ym Mhrydain.

Dyma lwybr llawn awyrych atgofus a byddwch yn gweld nifer o olion Ectoriaid ac Edwardaidd o oes awr y Rhyl. Ond mi fyddwch chi hefyd yn dod ar draws pont o'r unfed ganrith ar hugain a pharc dŵr newydd sbon danll, gwerth sawl miliwn o bŵman, sy'n denu 350,000 o ymwelwyr y llwyddyn.

Mae llawer o newid wedi bod ers i'n cynyddian gerdded i lawr y promenad mewn heftau sill neu un fath – y môr, y tywod a'r himsawdd sy'n fwy neu'n fwy na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Beth sy'n ei wneud yn arbennig?

Mae'r Rhyl yn gyrrhian glan môr traddodiadol Prydeinig. Am genedlaethau yma oedd y lle i ddod os oedd arnoch chi eisiau teimlo tywod rhwng bydded eich traed, yr awel yn eich gwailt a hufen iâ mawr yn eich llaw.

Ac ni fyddem yn gweld unrhyw fai arnoch chi petaech eisiau llogi cadair gynfas ac ymlacio ar y traeth.

Ond mae'r Rhyl yn fwy na thref i dorheulio ac adeiladu cestyll tywod. Mae yna lawer o gerddwyr a beicwyr hefyd. A hynny oherwydd dau lwybr epi sy'n mynd a chi heibio i'r dref. set Llwybr Arfordir Cymru (870 milltir) a Llwybr Bectio Cenedlaethol 5 (372 milltir).

Belly dim ond y cyhoirwyr yn w'r daith fair milltir hon o atyniadau a synau'r Rhyl.

What makes it special?

Rhyl is the quintessential British seaside resort. For generations it's been the place to come if you fancy the sand between your toes, the breeze in your hair and a great big ice cream in your hand.

We wouldn't blame you if you just wanted to hire a deck chair and hit the beach.

But Rhyl's not just for sun worshippers and sandcastle builders. There are lots of walkers and cyclists too. That's because two epic routes pass through here: the 870-mile Wales Coast Path and 372-mile National Cycle Route 5.

So this three-mile tour of the sights and sounds of Rhyl is just for starters.

Eglwys Bodelwyddan

'Eglwys Farnor' drawiadol gyda thŵr 62 metr yn gampwail diwygiad Gothig Fictoriaidd.

www.themarblechurch.uk

Bodelwyddan Church

Astonishing 'Marble Church' with its 62-metre tower is a masterpiece of the Victorian Gothic Revival.

www.themarblechurch.uk

Eglwys Gadeiriol Llanelwy

Yn eglwys gadeiriol hynafol leiaf Prydain a charref y Beibl Cymraeg cynnal cer sefelli de a'i stop anrhegion.

www.stasaphcathedral.wales 01745 582245

St Asaph Cathedral

Britain's smallest ancient cathedral and home of the first Welsh Bible has its own tearoom and gift shop.

www.stasaphcathedral.wales 01745 582245

Castell Rhuddlan

Nid yn unig y bu i Edward I adeiladu Castell godidog Rhuddlan – dargyfeiriodd yr afon fel y gellid ei chyflwyno o'r môr.

www.cadw.llyw.cymru 03000 252239

Rhuddlan Castle

Edward I didn't just build magnificent Rhuddlan Castle – he diverted a river so it could be supplied by sea.

www.cadw.gov.wales 03000 252239

Where shall we
go next?

Ble awn ni
nesaf?

Rhyl's shops, cafés, pubs, seaside attractions and wide sandy beach should be more than enough to keep you busy. But if you do decide to move on, you'll find some of the top destinations of North Wales just a few miles away.

Y Rhyl Rhyl llwybr y dref town trail sir ddinbych denbighshire

1 SC2

Heb amheuaeth, prif atyniad glan môr y Rhyl yw SC2 a'i 1,200 metr sgwâr o hwyl ddyfnïog gyda llithrennau mawr y tu mewn a'r tu allan, mannau padlo, llithrennau bach, pad sblasio y tu allan sy'n grêt ar gyfer plant bach, a therasau caffi i'r oedolion. Mae hefyd yn cynnwys arena chwarae dan do cyffrous TAGactive – y cyntaf yng Nghymru. Mae SC2 yn brofiad gwyliau cylaewn, pa un ai ydych chi'n chwilio am gyffro neu'n dymuno padlo ac ymlacio a rhoi eich traed i fyny.

www.sc2rhyl.co.uk

1 SC2

The undisputed centerpiece of Rhyl's seafront is SC2 and its astonishing 1,200 square metres of watery fun with indoor and outdoor flume rides, beach-style paddling, feature slides, an outside splash pad perfect for younger children and café terraces for the grown-ups. It also features the very first high-energy TAGactive indoor play arena in Wales. SC2 is designed to be the complete holiday experience, whether you're a thrill-seeker, a paddler or you just want to put your feet up and relax.

www.sc2rhyl.co.uk

Llwybr y dref : Town trail

Pellter	3.1 milltir / 5 km (gan gynnwys amdaith i Theatr y Pafliwn)	Distance	3.1 miles / 5 km (including detour to Pavilion Theatre)
Pa mor anodd yw'r llwybr?	Hawdd a gwastad	Difficulty	Easy and flat
Amser yn cerdded	2.5 awr	Walking time	2.5 hours
Man cychwyn	Maes Parcio'r Tŵr Awyr, Rhodfa'r Gorllewin LL18 1HF	Start point	Skytower car park, West Parade LL18 1HF
Cludiant cyhoeddus	Traveline Cymru 0800 464 0000, Ymholiadau Rheilffyrdd Cenedlaethol 03457 484950	Public transport	Traveline Cymru 0800 464 0000, National Rail Enquiries 03457 484950

2 Yr Awyrennwr Vivian Hewitt

O'r Tŵr Awyr, trochw i'r chwith ar hyd Rhodfa'r Gorllewin.

Mae'r arena ddigwyddiadau awyr agored ar eich chwith yn un o fannau gwylïo gorau Sioe Awyr y Rhyl, pan fydd 140,000 o bobl yn heidio i'r promenâd yn ystod penwythnos Gŵyl y Banc mis Awst. Mae hanes awyrennu'r dref yn mynd yn ôl flynyddoedd lawer. Ar 21 Ebrill 1912 bu i'r awyrennwr Vivian Hewitt esgyn o draeth y Rhyl mewn monoplan Bleriot wedi'i wneud allan o goed, weians a chynfas. Ar ôl ail-henwi'r awyren â phetrol yng Nghaerbybi glaniodd yn ddiogel yn Nulyn fel y dyn cyntaf i hedfan dros Fôr Iwerddon. Byddai ei lwyddiant wedi bod yn fwy adnabyddus pe na bai wedi digwydd yn fuan ar ôl i'r Titanic suddo.

2 Aviator Vivian Hewitt

From the Skytower, turn left to follow West Parade.

The outdoor events arena on your left is one of the best vantage points for the spectacular Rhyl Air Show, when 140,000 people pack the promenade over the August Bank Holiday weekend. But the town's place in aviation history stretches back much further. On 21st April 1912 aviator Vivian Hewitt took off from Rhyl beach in a Bleriot monoplane built of wood, wire and canvas. After refuelling at Holyhead he landed safely in Dublin as the first man to fly across the Irish Sea. His achievement would surely be more famous if it hadn't come shortly after the sinking of the Titanic.

3 Theatr y Pafliwn

Os hoffech chi amdaith i Theatr y Pafliwn, ewch ar hyd Rhodfa'r Dwyrain. Ar y chwith byddwch yn gweld Pro Kitesurfing, sy'n cynnig antur a chaffi ger y traeth.

Mae Theatr y Pafliwn a'i 1000 o seddi yn cynnal cymysgedd o gyngherddau, nosweithiau comedi a sioeau West End. I fyny'r grisiau fe ddowch o hyd i fwyf a bar 1891 sy'n defnyddio bwydydd a chynhwysion lleol. Dyma le bendigedig i fwythau pryd o fydd cyn sioe neu i ymlacio a mwynhau'r golygfeydd godidog o'r môr. Ewch yn ôl ar hyd Rhodfa'r Dwyrain, a chofiwch aros i sylwi ar y tŵr gwylïo a godwyd yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg fel gorsaf signalau semafor ar gyfer stemars padlo.

www.rhylpavilion.co.uk www.1891rhyl.com

3 Pavilion Theatre

Continue along East Parade for an optional short detour to the Pavilion Theatre. Look out for Pro Kitesurfing on your left, offering windswept adventure and a beachside café.

The 1,000-seat Pavilion Theatre hosts an audience-pleasing mix of concerts, comedy nights and West End shows. Upstairs is the stylish 1891 restaurant and bar with its locally sourced food and spectacular sea views, brilliant for a pre-show meal. Returning along East Parade check out the 19th-century stone lookout tower, built as a semaphore signalling station for paddle steamers.

www.rhylpavilion.co.uk www.1891rhyl.com

4 Eglwysi'r Drindod Sanctaidd a Sant Thomas

Trochw i'r chwith i Stryd y Baddon a'i adeiladau Fictoraidd gwyth.

Cyn i'r rheilffordd gyrraedd yn 1848 pentref di-nod oedd y Rhyl. Ond, yn fuan iawn wedyn daeth y lle'n fwrwm o dwristiaid yn chwilio am antur a dechreuwyd adeiladu ac estyn y pentref. Gorfennwyd Eglwys Sant Thomas, adeilad gothig Fictoraidd gan y pensaer George Gilbert Scott, yn 1867. Drws nesaf mae Eglwys y Drindod Sanctaidd, eglwys a godwyd yn 1835 a ddaeth, o fewn cenhedlaeth, yn rhy fach i'r cynulleidfia a oedd wedi tyfu yn sgîl y cychfan gwyliau poblogaidd. Er gwaethaf presenoldeb ei frawd mawr gerllaw, dyma eglwys y plwyf hyd heddiw.

4 Churches of Holy Trinity and St Thomas

Turn left into Bath Street with its fine Victorian buildings.

Rhyl was just a village until the arrival of the railway in 1848. Suddenly it was besieged by tourists eager for adventure – and a building boom began. St Thomas's Church, a soaring piece of High Victorian Gothic by architect George Gilbert Scott, was finished in 1867. Next door is the much smaller Church of Holy Trinity, built in 1835 but outgrown within a generation by the rapidly expanding holiday resort. Despite the looming presence of its big brother, it remained the parish church.

5 Amgueddfa'r Rhyl

Mae'r amgueddfa yn Llyfrgell y Rhyl ar y chwith.

I fyny'r grisiau gallwch gerdded ar hyd pier Edwardaidd dychmygol ac edrych i mewn i giosgau yn llawn pethau gwyth a rhyfeddol fel gwregysau achub, cadeiriau baddon a dillad nofio o oes aur y cyrchfan. Mae'n fan gwyth i ddysgu mwy am yr unigolion a uniodd y Rhyl a Phrestatyn gerllaw, o wneuthurwyr y baddonau Rhufeinig i arloeswyr cynnar y sinema. Ac mae'n rhad ac am ddim.

@RhylMuseum

Ewch i mewn i Ganolfan Siopa'r Rhosyn Gwyn. Trochw i'r chwith ac yna i'r dde i'r Stryd Fawr.

5 Rhyl Museum

The museum is inside Rhyl Library on your right.

Upstairs in the museum you can stroll down an imaginary Edwardian pier and peek into kiosks filled with all sorts of weird and wonderful objects such as lifebelts, bath chairs and swimming costumes from the heyday of the resort. It's a great place to discover more about the personalities who shaped Rhyl and nearby Prestatyn, from Roman bathers to early cinema pioneers. And it's completely free.

@RhylMuseum

Enter White Rose Shopping Centre. Turn left and then right to emerge in the High Street.

www.gogledddddwyraincymru.cymru www.northeastwales.wales

Tra eich bod yn cerdded....

Pan fyddwch yn cerdded ac yn mwynhau'r golygfeydd arhoswch funud i feddwl am griw bad achub y Rhyl a fu foddli pan drodd eu cwch, Gwylan-y-Môr, yn 1853 tri chwarter milltir o'r lan. Fe welwch eu cofeb ar eich ffordd i'r Arena Digwyddiadau.

While you're walking....

Spare a thought for the six Rhyl lifeboat crew who drowned when their boat the Gwylan-y-Môr capsized in 1853 just three-quarters of a mile from shore. You'll find their memorial on your way to the Events Arena.

6 Neuadd y Dref

Ewch i lawr y Stryd Fawr, ac yna troi i Stryd y Farchnad.

Agorwyd Neuadd y Dref gyferbynn gyda gorymdaith stryd a ffanter yn 1876 – a hynny'n haeddiannol. Mae'n enghraifft wych o bensaerïaeth ddinesig hyderus yn arddull Gothig Ffrainc. Y tu mewn roedd swyddfeydd cleru y dref a'r syrfewr, gorsaf dân, cegin gawl, banc, cynnwedfa yd a swyddfa arwerthw. Os nad oedd hyn oll yn ddigon, cafwyd estyniad yn 1907 ar gyfer llyfrgell a ariannwyd gan y dyngarwr Andrew Carnegie, a oedd hefyd yn gyfrifol am y Carnegie Hall yn Efrog Newydd. Roedd llyfrgell y dref wedi'i lleoli yma tan 1982.

6 Town Hall

Head down High Street, before turning right into Market Street.

The Town Hall opposite was opened with a street parade and flourish of trumpets in 1876 – and quite right too. It's a splendid example of confident civic architecture in the French Gothic style. Inside were offices for the town clerk and surveyor, a fire station, a soup kitchen, a bank, com exchange and auctioneer's office. If all this wasn't enough, it was extended in 1907 to fit in a library funded by philanthropist Andrew Carnegie, also responsible for Carnegie Hall in New York. The town's library remained here until 1982.

7 Llyn Morol

Wrth fynd tua'r gorllewin byddwch yn gweld hen Eglwys Sant Ioan ar gornel Stryd yr Afon, a godwyd yn 1885 ar gyfer cynulleidfia o Erdri'r Gaeaf.

Llyn Morol y Rhyl, sydd wedi'i gysylltu â'r môr gan lifddor, yw'r unig llyn ddŵr hallt yng ngogledd Cymru. Os hoffech chi, gallwch gerdded ar hyd llwybr natur a threfladaeth o amgylch y llyn. Neu, os ydi hynny'n weithgaredd rhy egniol i chi, beth am gamu ar yr hen locomotif stêm, y rheilffordd fach hynaf ym Mhydain. Bu iddyn nhw ddathlu can mlynedd yn 2011 drwy godi Gorsaf Ganol gydag amgueddfa lle fedrwch chi gogio gymru trên, tynnu liferi signal a chanu'r clychau. Beth am roi cynnig arni?

7 Marine Lake

Heading west you'll see the former Church of Saint John on the corner of River Street, built in 1885 for a congregation based at the nearby Winter Gardens.

Rhyl Marine Lake, joined to the sea by a single sluice gate, is the only saltwater lake in North Wales. You can walk a nature and heritage trail all the way round if you like. Or if that sounds a bit too energetic, you could hop on a vintage steam locomotive to ride the oldest miniature railway in Britain. They celebrated their 100th birthday in 2011 by building a Central Station with hands-on museum where you can pretend to drive a train, pull signal levers and ring bells. Who could possibly resist?

8 Harbwr y Rhyl

Mae'r harbwr gwreiddiol dros 700 mlynedd oed, wedi'i greu fel rhan o sianel ddŵr dŵn i gyllenwi castell Edward y Cyntaf yn Rhuddlan. Ond mae pethau wedi newid cryn dipyn ers hynny. I ddechrau mae yna amddiffinyfeydd arfordirol newydd, lliethra, iard gychod a chei estynedig. Heb sôn am fast 50 metr Pont y Ddraig, Mae'r adeiledd eiconig yma, sy'n agor a chau fel blodyn metel anferth i ganiatáu i gychod hwylio hebio, yn arwain at y caffi a'r siop hurio beics newydd. Ond mae hefyd yn rhan o Lwybr Beicio Cenedlaethol 5 a Llwybr Arfordir Cymru.

8 Rhyl Harbour

The harbour is more than 700 years old, created as part of a deep-water channel to supply Edward I's castle at Rhuddlan. But things have changed a bit since then. For a start there are new coastal defences, a slipway, boatyard and an extended quay. Not to mention the 50-metre tall mast of Pont y Ddraig, or the dragon's bridge. This iconic structure, which opens and closes like a giant metal flower to allow boats to sail past, doesn't just lead to the new harbour café and bike hire shop. It also carries both National Cycle Route 5 and the Wales Coast Path.

9 Trwyn Horton

Mae ganddo siâp sy'n debyg i drwyn ac roedd yn eiddo i ddyn o'r enw Horton. A dyna pam bod y warchodfa natur hon, un o'r systemau twyni tywod olaf ar arfordir gogledd Cymru, wedi'i galw'n Trwyn Horton. Ewch am dro ar hyd y llwybr bordiau i weld golygfeydd hardd o lan môr y Rhyl ac, os ydych chi'n lwcus, efallai y gwelwch chi ychydig o fywyd gwylt hefyd, fel madffallod, ehedyddion, bilidowcars a môr-wenoliaid pigddu. Yn anhygoel, yn 1962 y fan a'r lle yma oedd cartref gwasanaeth hofrenfad gyntaf y byd, yn uno'r Rhyl â Wallasey.

Ewch yn ôl dros y bont a cherddwch ar hyd Rhodfa'r Gorllewin. Cadwch i'r chwith ar hyd glan y môr ac ewch am oleufâu uchel Parc Drifft.

9 Horton's Nose

It's shaped a bit like a nose and it belonged to a chap called Horton. Which is why this nature reserve, one of the last sand dune systems on the North Wales coast, is called Horton's Nose. Take a stroll along the wooden boardwalks for a wonderful view of Rhyl's seafront and the chance to spot wildlife including lizards, skylarks, cormorants and sandwich terns. Incredibly in 1962 this tranquil spot was home to the world's first hovercraft service, joining Rhyl and Wallasey.

Recross the bridge and walk along West Parade, bear left to follow the seafront and head for the tall beacons of the Drift Park.

10 Llongddrylliad Resurgam

Wedi'i ysgythru ar wal wrth ymyl y trydydd oleufa mae deliwedd o'r Rhyl yn yr oes a fu. Yn hedfan yn uchel uwchben y dref gwelir awyren Vivian Hewitt (gweler rhif 2) ac oddi iano mae cwch o ryw fath i'w weld yn y tonnau. Dyma'r Resurgam, un o gychod tanddwr pwer hynaf yn y byd a chynnyrch meddwl y cleigrwr ecsentrig y Parch. George Garrett. Wedi'i hadeiladu yn Mhenbedw yn 1879, suddodd ei gwch danfor, a oedd yn cael ei phwerau â stêm, yn fuan ar ôl gadael y Rhyl i fynd i Portsmouth. Yn 1995 darganfuwyd y dryllad pum milltir ar y môr gan ddeifwr lleol. Ond, hyd yma, nid yw enw'r bad, "Fe ddyrchafaf eto" yn Lladin, wedi bod yn broffwydol.

10 Wreck of the Resurgam

Etched into a wall beside the third beacon is an imaginary scene of bygone Rhyl. Flying high above the town is the plane of Vivian Hewitt (see number 2) while beneath the waves a curious craft is visible. This is the Resurgam, one of the world's earliest powered submarines and brainchild of eccentric clergyman Reverend George Garrett. Built in Birkenhead in 1879, his steam-powered submersible sank while under tow shortly after leaving Rhyl for Portsmouth. The wreck was discovered five miles offshore by a local diver in 1995. But so far the craft's name, Latin for "I shall rise again", has not proved prophetic.